

Японія

Лінки для перегляду:

<https://cutt.ly/hhhHSXp> — Всесвітня історія. Японія в міжвоєнний період

<https://cutt.ly/ohhHG6w> — Всеукраїнська школа онлайн. 10 клас. Всесвітня історія. Японія.

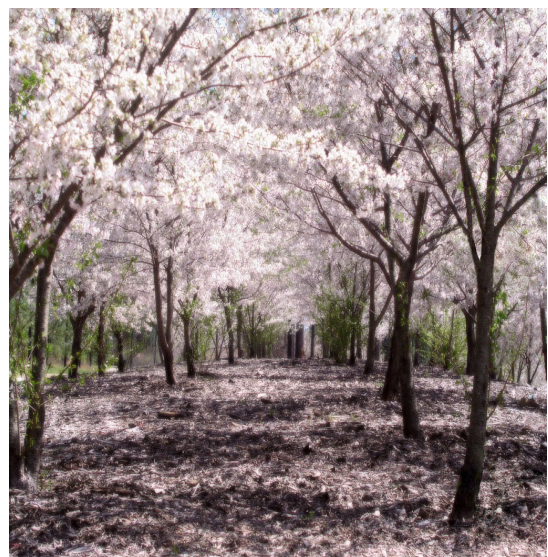
<https://cutt.ly/9hhHK7J> — Індія та Японія у 30-ті роки XX ст.

<https://cutt.ly/ghhHCd0> — Японія напередодні Другої світової війни.

Пропоную розглянути історію міжвоєнного періоду країни самураїв та сакур – Японії.

Самурай

Сакура

Американська соціопсихологиня Рут Бенедикт запропонувала таку формулу японської нації: «хризантема і меч». Вона означає поєднання в японському менталітеті душі художника-творця і душі воїна-руйнівника.

Ми знаємо Японію як батьківщину сакур, чайної церемонії, суші, дзюдо та екзотичної вуличної культури. Але сьогодні ми познайомимось зовсім з іншою Японією, у якій дух воїна переважає настільки, що світом і досі гуляють чутки про жорстокість, зневагу до життя та незворушність японців.

А все тому, що в міжвоєнний період японський дракон постає жорстоким, агресивним та мілітаризованим. Готовим знищити весь світ.

На початку XX століття Японія вирішила стати володаркою Азії. Велика війна, що спалахнула в далекій Європі, та вступ до неї Японії на боці Антанти обіцяли гарні дивіденди – можливість стати головною країною регіону. Навіть номінальна участь країни у Першій світовій дала змогу зміцнити її позиції у світі. Поки європейські лідери махали кулаками, японці зайняли своєю продукцією європейський, азійський, південноамериканський та африканський ринки. Країна багатіла на очах.

Рут Бенедикт

Японія в кінці XIX – на початку XX століття

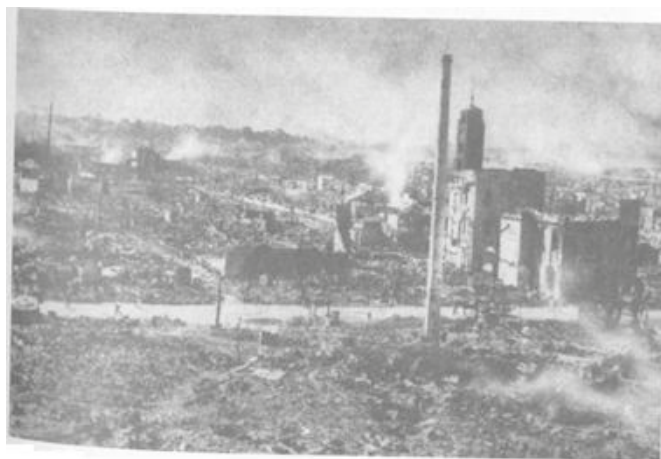
Та по завершенні війни японська казка добігла кінця. США та європейські країни повертають собі контроль над ринками збуту. Це супроводжується погіршенням економічного становища Японії, яке переростає у кризу 1920-21-го років.

Ціни на харчі зросли в рази. Рис, якого не вистачало простому люду, став головним багатством. Ще в серпні 1918 року в Японії спалахують народні заворушення, так звані «Рисові бунти». Влада їх жорстко придушує. Загострив становище японців

і землетрус у Токіо 1923 року, який приніс страшні людські та матеріальні втрати.

Фрагмент трейлера до фільму «Рисові бунти» (2021)

Токіо після землетрусу 1923 року

На зовнішній арені справи теж не дуже. Ані США, ані Британія не зацікавлені у зміцненні позицій Японії в Азії. Однак погоджуються, що співпрацювати з нею потрібно. Тому Японію визнають учасницею Вашингтонської мирної конференції. Одразу трьома договорами – «договір чотирьох», «договір п'яти» і «договір дев'яти» - Японію зрівнюють з потужними державами, але водночас обмежують її вплив у Азії, зокрема в Китаї, і зменшують флот.

Таке рішення сприймається політичною елітою країни як образа. Самураїв обділено європейцями, які зруйнували японську мрію панування в Азії. І ця образа ще відгукнеться світу відлунням.

Всередині країни відбувається політична боротьба між демократичним і військовим рухом, у якій останній бере гору. При владі в Японії майже увесь міжвоєнний період були військові уряди.

У 1927 році до влади стає уряд на чолі з генералом Танакою. Він розробляє і направляє імператору Японії меморандум, яким визначає стратегічні цілі захоплення світу. Варто зазначити, що історики сьогодні сперечаються щодо достовірності

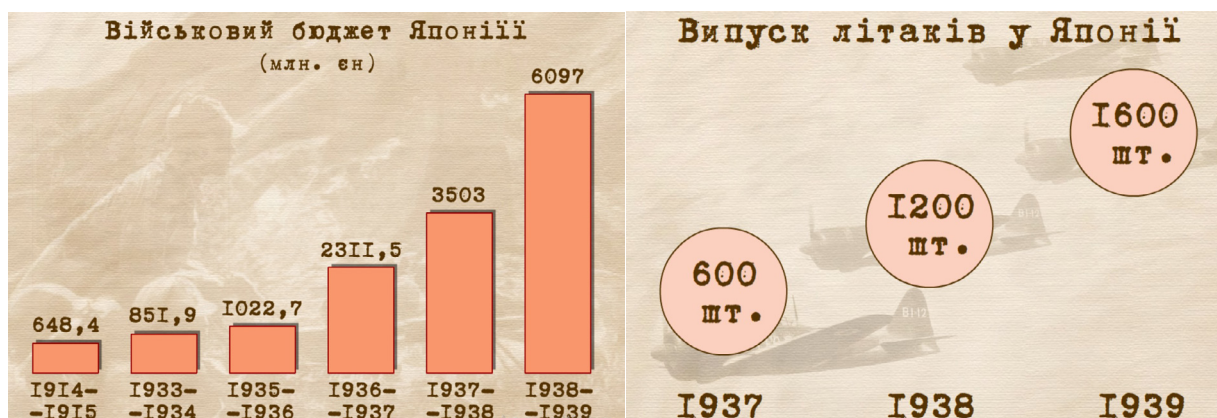
меморандуму. Вони вважають його провокацією та підробкою американських спецслужб, зробленою, аби показати загарбницькі плани Японії.

«Для того, щоб завоювати світ, — стверджується у меморандумі Танаки, — ми повинні спочатку завоювати Китай». Дійсно, плани наполеонівські. Та для того, щоб їх реалізувати, потрібно нарощувати озброєння та покращувати підготовку армії.

Країна стає на рейки мілітаризації. Великі підприємства отримують кошти на виробництво військової техніки, зброї, припасів, одягу тощо. Встановлюється контроль над економікою. Школярів змалечку виховують у дусі зверхності над іншими народами. Найбільших обертів мілітаризація набирає під час світової економічної кризи.

Генерал Танака Гііті

Внутрішній розвиток Японії цілком залежить від планів влади на світове панування. На початку XX століття єдиною японською колонією в Азії є Корея. Її підкорили у 1910-му. Але ця країна мала небагато ресурсів, тож і цінність її як колонії була незначною. Інша справа — Китай. Він і стає першою мішенню японської агресії.

Китай — надійне джерело сировини і величезний ринок збуту продукції. Після Сінхайської революції північний регіон країни — Маньчжурія — майже не контролювався центральним урядом і за домовленістю з Росією уже перебував у зоні впливу Японії. Маньчжурія — регіон, багатющий на вугілля, залізні руди, деревину. Качати ресурси можна, дай Боже.

Карта регіону

У 1931 році Японія зважилася на рішучий крок і окупувала Маньчжурію, проголосивши за рік маріонеткову державу Маньчжоу-Го. Дуже зручно, що після зречення экс-імператор Китаю Пу І перебував у Японії, тож його садять на престол новоствореної псевдодержави.

Карта Маньчжоу-Го, 1938 р.

Маньчжурію, власне, крім китайців, тоді ніхто Китаєм і не вважав. Тому світова спільнота заплющила на це очі. Плюс, Європа більше переймалася власними економічними проблемами, потрібно було вилазити з ями.

Щойно минулася світова економічна криза, а у Європі знову починає зростати напруга. Як гриби ростуть диктатури. Чого тільки варті режими Гітлера і Муссоліні, які не задоволені Версальсько-Вашингтонською системою і прагнуть її перегляду. І Німеччина, і Італія розраховують на те, що на Далекому Сході у них буде союзник

в особі Японії, теж ображеної європейськими лідерами. І розрахунок був слушним. 25 листопада 1936 року Японія підписує з Німеччиною Антикомінтернівський пакт, підтвердивши військовий союз.

Коли 1937 року Японія вже йде повномасштабною війною на Китай і поступово окупує його, європейські лідери зайняті стримуванням територіальних апетитів Гітлера. Мало хто помічає, що коїться на іншому кінці планети.

Ідея «Великої Японії» стає на крок ближчою. Хоч у країні й виникають рухи противників агресії щодо Китаю, їх швидко і жорстко придушують.

За планами Гітлера Японія мала відкрити другий фронт і негайно вдарити по Радянському Союзу з тилу. Та японці уже мали гіркий досвід боїв з СРСР у прикордонних сутичках на озері Хасан (1938 р.) та р. Халхин-Гол (1939 р.) Тому на початку Другої світової, навесні 1941 року, Токіо підписує пакт про ненапад з Москвою. Так японці відтягували очну зустріч з СРСР на полі бою. Окрім грубої сили, японці ще й були хитрими стратегами.

Проте Японія загрузла в Китаї, який партизанською війною знекровлював військо японців і втримав вояків від активніших дій проти СРСР і США. Так план світового панування далі Китаю і не пішов.

Таким чином, Японія, незадоволена Версальсько-Вашингтонською системою, підкошена економічною кризою, але з глобальною ціллю панування у світі, поступово перетворюється у мілітаризовану країну. Вся внутрішня політика була спрямована на результат на міжнародній арені. Але агресивні воєнні дії Японії призвели лише до війни у Китаї та вступу її до Другої світової війни на боці гітлерівської Німеччини.

Пу І

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМООПРАЦЮВАННЯ

1. Дайте відповідь на запитання: які економічні та політичні зміни відбулися в Японії після Першої світової війни? Скористайтесь планом:

- Що змінилося?
- Як змінилося?
- Які наслідки це мало?

Зверніть увагу, що третє запитання передбачає ваші міркування.

2. **Опрацюйте тезу: “План світового панування Японії перетворив країну на суцільний завод виготовлення зброї”.** Чи відповідає дійсності теза? До чого це призвело? Оформіть у вигляді “теза — аргумент”. Аргумент буде звучати переконливо, якщо ви спиратиметеся на конкретний історичний факт.

3. **Який зв'язок між військовою експансією Японії та експансією гітлерівської Німеччини ви спостерігаєте? Чому?**